

Agnieszka Sapa

Uniwersytet Ekonomiczny w Poznaniu

INSTRUMENTY POZATARYFOWE W HANDLU ROLNO-SPOŻYWCZYM WYBRANYCH KRAJÓW ROZWIJAJĄCYCH SIĘ¹

NON-TARIFF BARRIERS IN INTERNATIONAL AGRI-FOOD TRADE OF SELECTED DEVELOPING COUNTRIES

Słowa kluczowe: handel rolno-spożywczy, instrumenty pozataryfowe, kraje rozwijające się

Key words: agri-food trade, non-tariff instruments (NTMs), the developing countries

Abstrakt. Celem badań była ocena ilościowego wykorzystania instrumentów pozataryfowych w imporcie produktów rolno-spożywczych przez kraje rozwijające się. W warunkach obniżających się systematycznie ceł w handlu rolno-spożywczym, dla ochrony krajowych rynków rolnych w większym stopniu wykorzystywane mogą być instrumenty pozataryfowe (NTMs). Środki takie stosowane są zarówno przez kraje rozwinięte, jak i rozwijające się. Przeprowadzona analiza potwierdziła, że instrumenty pozataryfowe stosowane są w imporcie rolno-spożywczych przez kraje rozwijające się, przy czym są to głównie środki sanitarne i fitosanitarne oraz bariery techniczne.

Wstęp

W warunkach systematycznie spadających ceł w handlu rolno-spożywczym, będących konsekwencją dotychczasowych zakończonych negocjacji WTO oraz zawierania regionalnych porozumień integracyjnych [Sapa 2014], wzrasta znaczenie barier pozataryfowych. Implikuje to konieczność oceny tego zjawiska, zarówno w aspekcie ilościowym, jak i jakościowym. Instrumenty pozataryfowe (NTMs – *non-tariff measures*) określane są jako wszelkie środki inne niż taryfy celne, które potencjalnie mogą mieć ekonomiczny wpływ na obroty towarowe przez zmianę wolumenu obrotów lub cen towarów albo zmianę zarówno ilości, jak i cen [Clasification of... 2013]. Tak zdefiniowana grupa instrumentów pozataryfowych obejmuje szeroki zestaw środków oddziałujących zarówno na eksport, jak i import. Instrumenty pozataryfowe są często utożsamiane z barierami pozataryfowymi (NTBs – *non-tariffs barriers*), chociaż w literaturze przedmiotu pojęcia te są rozróżniane z uwagi na skutki, które wywołują [Cadot i in. 2013]. W przypadku barier pozataryfowych podkreśla się bowiem ich negatywne oddziaływanie na handel międzynarodowy, podczas gdy instrumenty pozataryfowe nie muszą ujemnie wpływać na wymianę międzynarodową². W pracy określenia bariery pozataryfowe i instrumenty pozataryfowe będą stosowane wymiennie.

W ujęciu historycznym w wymianie międzynarodowej zmieniała się liczba stosowanych instrumentów pozataryfowych, co znajdowało odzwierciedlenie w tworzonych klasyfikacjach. Ogólnie, w zależności od zakresu oddziaływania czy sposobu konstruowania, instrumenty te dzieli się na techniczne i nietechniczne [Gourdon 2014]. Rozróżnienie to jest również uwzględnione w jednej z ostatnich klasyfikacji (tab. 1), która została stworzona przez UNCTAD-MAST³ w odpowiedzi na wymogi współczesnego handlu oraz potrzebę zbudowania aktualnej bazy danych. Obejmuje ona zarówno klasyczne bariery handlowe związane z przekraczaniem przez towar granic celnych

¹ Artykuł przygotowano w ramach projektu sfinansowanego ze środków Narodowego Centrum Nauki przyznanych na podstawie decyzji numer DEC-2011/03/B/HS4/01178.

² Na przykład wprowadzane normy SPS, TBT mogą ułatwiać wymianę międzynarodową, zmniejszać koszty transakcyjne, gwarantować jakość, zwiększać dobrobyt w aspekcie zdrowia i bezpieczeństwa, kreować handel czy pozytywnie oddziaływać na problemy wynikające z nieracjonalnego wykorzystywania zasobów naturalnych [Mellado i in. 2010, Beghin i in. 2012].

³ Grupa MAST (*Multi-Agency Support Team*) – Międzyinstytucjonalny Zespół Wsparcia, powstała w celu wspierania zespołu ekspertów do spraw barier pozataryfowych powołanego przez UNCTAD w 2006 roku.

Tabela 1. Klasyfikacja pozataryfowych barier handlowych według UNCTAD-MAST (wersja 2012)
 Table 1. *Non-tariff measures classification according to UNCAD-MAST (version 2012)*

Środki techniczne/ <i>Technical measures</i>	A	Środki sanitarne i fitosanitarne – SPS/ <i>Sanitary and phytosanitary measures – SPS</i>	
	B	Bariery techniczne – TBT/ <i>Technical barriers to trade – TBT</i>	
Import/Imports	C	Kontrola przed wysyłką i inne formalności/ <i>Pre-shipment inspection and other formalities</i>	
	D	Tymczasowe środki ochronne/ <i>Contingent trade-protective measures</i>	
	E	System nieautomatycznego licencjowania, kwoty, zakazy i kontrole ilościowe niezaliczane do SPS i TBT/ <i>Non-automatic licensing, quotas, prohibitions and quantity-control measures other than for SPS or TBT reasons</i>	
	F	Środki kontroli cen, w tym dodatkowe podatki i opłaty/ <i>Price-control measures, including additional taxes and charges</i>	
	G	Środki finansowe/ <i>Finance measures</i>	
	H	Środki oddziałujące na konkurencję/ <i>Measures affecting competition</i>	
	I	Środki dotyczące inwestycji związane z handlem/ <i>Trade-related investment measures</i>	
	J	Ograniczenia dystrybucji/ <i>Distribution restrictions</i>	
	K	Ograniczenia dotyczące usług posprzedażowych/ <i>Restrictions on post-sales services</i>	
	L	Subsydia bez subsydiów do eksportu/ <i>Subsidies excluding export subsidies</i>	
	M	Zamówienia publiczne/ <i>Government procurement restrictions</i>	
	N	Własność intelektualna/ <i>Intellectual property</i>	
	O	Świadectwa pochodzenia/ <i>Rules of origin</i>	
	Eksport/ <i>Exports</i>	P	Środki dotyczące eksportu/ <i>Export-related measures</i>

Źródło/*Source*: UNCTAD [*Classification of...* 2013, s. 3]

(tzw. instrumenty graniczne – *border measures*), jak i takie, które pośrednio (tzw. *behind the border measures*) oddziałują na obroty eksportowe i importowe (na przykład warunki konkurencji czy zakupy publiczne)⁴.

W ocenie stosowania instrumentów pozataryfowych warto podkreślić, że w porównaniu do barier taryfowych, są one trudniej rozpoznawalne i kwantyfikowane. Ponadto ich wpływ na poziom protekcji i dobrobytu jest mniej jednoznaczny, często pośredni, a w konsekwencji trudniej porównywalny pomiędzy krajami. Dlatego, pomimo podejmowanych prób, wyzwaniem jest zarówno stworzenie odpowiednich baz danych [Josling, Roberts 2011], jak i oszacowanie efektów wykorzystywania tych instrumentów w wymianie międzynarodowej. Ma to szczególne znaczenie w obliczu identyfikowanego wzrostu liczby wprowadzanych instrumentów pozataryfowych. Traktowane są one jako alternatywa dla barier taryfowych i mogą być wykorzystywane w ramach instrumentarium polityki handlowej [Bora i in. 2002]. W konsekwencji, rzeczywisty poziom protekcjonizmu wcale nie musi się zmieniać. Fluktuacjom podlegać mogą natomiast jego charakter i struktura.

Materialy i metodyka badań

Głównym celem pracy jest określenie ilościowego znaczenia barier pozataryfowych w handlu rolno-spożywczym w krajach rozwijających się. W badaniu wykorzystano dostępne dane dla krajów rozwijających się zgromadzone w bazie CEPII NTM-MAP⁵, przy czym do analizy wybrano 10 krajów rozwijających się (z 38), które miały największy udział w światowej wartości dodanej rolnictwa. Z uwagi na ograniczony dostęp do informacji statystycznych na temat stosowanych

⁴ Klasyfikacja pozataryfowych instrumentów UNCTAD. Zaproponowany podział ma trzostopniową strukturę. Oparta jest ona na 16 rozdziałach (od A do P), które dzielone są na grupy i podgrupy [zob. np. *Classification of...* 2013].

⁵ Baza ta obejmuje wstępnie przetworzone dane dla 65 krajów w oparciu o informacje zawarte w bazie UNCTAD TRAINS [http://www.cepii.fr/cepii/en/bdd_model/presentation.asp?id=28].

środków pozataryfowych, analizę wskaźnikową oparto na 5 instrumentach klasyfikacji UNCTAD A-E, tj. 1) barierach sanitarnych (SPS), 2) barierach technicznych (TBT), 3) kontroli przed wysyłką, 4) warunkowych środkach ochronnych oraz 5) ograniczeniach ilościowych. Instrumenty pozataryfowe analizowano w odniesieniu do importu czterech sekcji (grup) produktów obejmujących: zwierzęta żywe i produkty zwierzęce (sekcja 1), produkty roślinne (sekcja 2), oleje i tłuszcze (sekcja 3) oraz produkty spożywcze (sekcja 4)⁶, wydzielone według zharmonizowanej klasyfikacji handlu międzynarodowego (HS-Section). Z uwagi na dostępność informacji dane dla poszczególnych krajów dotyczą jednego roku z okresu 2010-2012.

Aby zrealizować założony cel badań zastosowano metodę deskryptywną z wykorzystaniem źródeł literaturowych, porównawczą oraz analizę wskaźnikową, wykorzystując miary przeciętne oraz wskaźnik częstotliwości⁷. W przypadku miar przeciętnych określono **średnią liczbę instrumentów NTMs** stosowanych w imporcie danego produktu (grupy produktów), tzw. wskaźnik powszechności (*prevalence score*), który ma postać:

$$P_j = \left(\frac{\sum N_i M_i}{\sum M_i} \right)$$

gdzie: N to przeciętna liczba instrumentów *NTMs*, M to zmienna binarna mówiąca o tym czy produkt i jest importowany czy nie.

Natomiast indeks częstotliwości (*frequency index*) określa procent produktów (grup produktów), w stosunku do których stosowany jest jeden (lub więcej) instrument *NTMs*. Formalny zapis tego wskaźnika dla kraju j to:

$$F_j = \left(\frac{\sum D_i M_i}{\sum M_i} \right) \times 100$$

gdzie: N to przeciętna liczba instrumentów *NTMs*, M to zmienna binarna mówiąca o tym czy produkt i jest importowany, czy nie.

Wyniki badań

Na podstawie dostępnych badań empirycznych można stwierdzić, że w wymianie międzynarodowej systematycznie wzrastała liczba stosowanych instrumentów pozataryfowych, w tym zwłaszcza środków sanitarnych (SPS) oraz technicznych (TBT), szczególnie w sektorze rolno-żywnościowym [Mellado i in. 2010]. Przykładowo, według danych UNCTAD, w 2010 roku ponad 50% importowanych produktów podlegało co najmniej jednemu środkowi SPS lub TBT, podczas gdy w 1999 roku było to około 36%. Wzrosło również znaczenie kontroli cen, natomiast osłabieniu uległa rola instrumentów ilościowych, co traktowane jest jako rezultat taryfikacji wprowadzonej w efekcie Rundy Urugwajskiej GATT [*Clasification of...* 2013].

W odniesieniu do badanych krajów rozwijających się, należy stwierdzić, że w imporcie rolno-spożywczym wszystkich 10 krajów wykorzystywano instrumenty pozataryfowe (tab. 2). Biorąc pod uwagę średnią liczbę *NTMs* przypadającą na importowane produkty w poszczególnych grupach, najwięcej takich instrumentów we wszystkich sekcjach jednocześnie zidentyfikowano dla Brazylii, Chin i Argentyny (w przypadku produktów zwierzęcych, roślinnych i spożywczych) oraz Brazylii, Chin i Indii dla olejów i tłuszczu. Warto zaznaczyć, że dla 10 badanych krajów średnia liczba instrumentów pozataryfowych ogółem (A-E) stosowanych w imporcie poszczególnych grup produktów rolno-spożywczych (sekcja 1, 2, 3, 4) przewyższała odpowiednią przeciętną dla importu wszystkich produktów (sekcje 1-21). Uwzględniając udziały produktów w ramach poszczególnych sekcji, których import obciążony był instrumentami pozataryfowymi, w największym stopniu we wszystkich grupach produktów jednocześnie, dotyczył on importu Brazylii, Indonezji

⁶ Sekcja 1 obejmuje 312 grup produktowych, natomiast sekcja 2 odpowiednio 424, sekcja 3 – 46, a sekcja 4 – 197.

⁷ Należy zaznaczyć, że przedstawione wyniki mają charakter cząstkowych rezultatów i jednocześnie stanowią wstępne badania w ramach szerszego planu badawczego obejmującego identyfikowanie, jak i pomiar efektów stosowania instrumentów pozataryfowych w handlu rolno-spożywczym.

Tabela 2. Intrymenty pozataryfowe w imporcie produktów rolno-spożywczych wybranych krajów rozwijających się
 Table 2. *Non-tariff barriers in imported agri-food products of selected developing countries*

Kraje/ Countries	Seksja ¹ / NTMs ² Section/ NTMs	Przeciętna liczba NTMs przypadająca na importowaną grupę produktów/ <i>Average</i> <i>number od NTMs per imported product group</i>						Indeks częstotliwości/ <i>Frequency index</i>					
		A	B	C	D	E	A-E	A	B	C	D	E	A-E
Argentyna	1	5,8	1,1	0,4	0	0	7,2	27,2	24,7	12,8	0,0	0,0	27,2
	2	6,6	1,6	0	0	0	8,2	44,1	36,1	2,6	0,0	0,0	44,1
	3	4	0,7	0	0	0	4,7	63,0	43,5	0,0	0,0	0,0	63,0
	4	5,7	1,4	0	0	0	7,2	77,7	75,6	4,1	0,0	2,5	79,7
	1-21	1,1	1,4	0,4	0	0,2	3,2	17,6	53,7	27,0	1,6	15,3	59,0
Bangladesz	1	1,3	0	0,3	0	0	1,7	22,8	0,3	23,4	0,0	1,9	28,9
	2	0,5	0,1	0,3	0	0,1	1	8,0	2,8	20,5	0,0	5,9	25,2
	3	0,4	0,3	0,7	0	0	1,4	10,9	26,1	67,4	0,0	2,2	73,9
	4	1,9	0,5	0,6	0	0,5	3,4	39,1	25,9	62,4	1,0	42,1	77,7
	1-21	0,2	0,2	0,5	0	0	0,9	3,7	12,2	50,1	0,2	2,9	55,2
Brazylia	1	7,3	2,1	0	0	0	9,5	33,0	33,0	0,6	1,0	0,0	33,0
	2	5,2	2,3	0	0	0	7,5	47,6	45,8	0,2	0,5	0,0	47,6
	3	4,9	1,1	0	0	0	6	78,3	65,2	2,2	0,0	2,2	78,3
	4	4,8	2,5	0	0	0	7,3	82,2	81,7	0,0	0,0	3,6	83,8
	1-21	1,1	1,5	0	0	0	2,7	23,4	45,3	1,5	1,7	3,1	47,4
Chiny	1	6,5	1,8	0	0,1	0,1	8,5	46,5	46,5	0,0	3,5	4,8	46,5
	2	6	1,7	0	0	0,1	7,7	46,9	46,9	0,0	0,2	3,1	46,9
	3	7	2,2	0	0	0,5	9,7	89,1	89,1	0,0	0,0	30,4	89,1
	4	6,3	1,9	0	0	0,1	8,3	87,3	87,3	0,0	0,0	6,6	87,3
	1-21	1,5	3,5	0	0	0,2	5,2	27,4	69,6	0,3	0,8	13,4	69,6
Egipt	1	2,8	1,6	0,4	0,1	0	4,8	27,9	31,4	11,9	4,5	1,9	31,4
	2	1,5	1,6	0	0	0	3,1	40,3	44,1	0,2	0,5	0,0	45,5
	3	2,8	2,2	0	0	0	5	73,9	78,3	0,0	0,0	0,0	78,3
	4	0,9	2,1	0	0,1	0	3,1	52,8	72,6	0,0	10,7	0,0	72,6
	1-21	0,3	1,3	0,1	0	0	1,7	9,6	39,3	5,2	0,7	0,1	39,4
Filipiny	1	1,1	0	0	0	0,3	1,4	28,5	0,0	0,3	0,0	7,1	28,9
	2	0,7	0	0	0	0,1	0,8	24,3	1,9	0,0	0,0	4,7	28,8
	3	0,7	0	0	0	0,1	0,8	34,8	0,0	2,2	0,0	8,7	34,8
	4	0,9	0	0	0	0,1	1,1	48,7	3,1	0,0	0,0	10,2	53,8
	1-21	0,1	0,1	0	0	0,1	0,3	5,9	4,3	0,0	0,2	4,3	13,2
Indie	1	1,3	0,9	0	0,4	0,2	2,8	16,7	16,7	0,0	16,7	7,7	16,7
	2	3,7	1,8	0	0,7	0,1	6,2	36,1	36,3	0,0	36,1	4,5	36,3
	3	3,2	2	0	0,7	0	6	56,5	56,5	0,0	56,5	2,2	56,5
	4	1,6	1,3	0	0,7	0	3,5	60,9	60,9	0,0	60,9	0,0	60,9
	1-21	0,3	1,5	0	0,8	0	2,6	7,5	55,7	1,1	55,6	3,2	55,7
Indonezja	1	2,3	0,2	0	0	0	2,5	41,4	9,9	0,0	0,0	0,0	41,4
	2	2,5	0,2	0	0	0,1	2,8	50,5	9,9	1,2	0,0	2,6	52,8
	3	0,4	0,3	0	0	0	0,7	13,0	28,3	0,0	0,0	0,0	37,0
	4	0,7	0,8	0,9	0	0,1	2,4	20,8	73,1	43,7	0,0	1,5	84,3
	1-21	0,3	0,3	0,3	0	0,2	1,1	8,7	18,0	12,8	0,0	16,9	34,1

Tabela 2. Cd./Table 2. Cont.

Kraje/ Countries	Sekcja ¹ / NTMs ² Section/ NTMs	A	B	C	D	E	A-E	A	B	C	D	E	A-E
Meksyk	1	3,8	0,8	0	0	0,1	4,7	46,8	28,9	2,2	1,9	3,5	46,8
	2	6,1	0,5	0	0	0	6,6	52,8	29,3	1,2	0,2	1,7	52,8
	3	2,2	0,4	0	0	0	2,6	87,0	39,1	0,0	0,0	2,2	87,0
	4	3	0,8	0	0	0	3,9	61,9	52,3	0,5	1,5	1,5	64,5
	1-21	0,6	0,5	0	0	0,1	1,2	10,7	29,1	0,2	3,1	4,3	35,4
Pakistan	1	0,8	0	0,1	0	0,5	1,4	18,6	1,6	2,2	0,0	19,6	19,6
	2	0,7	0	0,1	0	0,7	1,5	33,7	0,9	7,3	0,0	39,4	39,4
	3	0,7	0,2	0	0	0,9	1,9	47,8	17,4	0,0	2,2	69,6	69,6
	4	0,5	0	0	0	0,7	1,2	42,6	2,5	1,5	0,0	58,4	58,4
	1-21	0,1	0,1	0	0	0,7	1	5,45	9,6	1,78	0,15	49,82	49,82

¹ sekcje: 1 – zwierzęta żywe i produkty zwierzęce, 2 – produkty roślinne, 3 – oleje i tłuszcze, 4 – produkty spożywcze/
section: 1 – live animals and animal products, 2 – vegetable products, 3 – animal or vegetable fats and oils, 4 – prepared foodstuffs,

² bariery: A – bariery sanitarne (SPS), B – bariery techniczne (TBT), C – kontrola przed wysyłką, D – kontrola cen, E – ograniczenia ilościowe/measures: A – sanitary and phytosanitary measures (SPS), B – technical barriers, C – pre-shipment inspection and other formalities, D – price control, E – Quantity restriction

Źródło: opracowanie własne na podstawie CEPII NTM-MAP [<http://www.cepii.fr>]

Source: own elaboration based on CEPII NTM-MAP [<http://www.cepii.fr>]

oraz Meksyku. W przypadku większości badanych krajów względnie największy udział charakterystyczny był dla produktów przetworzonych (wyjątek stanowiły Egipt, Meksyk i Pakistan)⁸.

Należy mieć świadomość, że zaprezentowane wskaźniki obrazują tylko obecność instrumentów pozataryfowych w imporcie poszczególnych grup produktów. Nie odzwierciedlają natomiast względnej wartości produktów, które się z nimi wiążą. Nie dają zatem informacji o znaczeniu tych środków NTMs w imporcie danego kraju. Jednak sama obecność takich instrumentów stanowi dodatkowe utrudnienie i komplikuje wymianę międzynarodową⁹, może również stanowić podstawę dla porównania poziomu protekcji handlowej.

Uwzględniając poszczególne rodzaje analizowanych instrumentów pozataryfowych wykorzystywane środki w imporcie produktów rolno-spożywczych w największym stopniu koncentrowały się na środkach sanitarnych (SPS) i barierach technicznych (TBT). Kontrola przed wysyłką, środki warunkowe oraz ograniczenia ilościowe nie występowały wcale bądź w bardzo niewielkim stopniu. Znajduje to odzwierciedlenie w wartościach (zerowych lub względnie bardzo niskich) analizowanych wskaźników (tab. 2). Taka struktura wykorzystania NTMs w imporcie produktów rolno-spożywczych jest konsekwencją charakteru tych instrumentów oraz celów, którym służą w odniesieniu do wymiany produktów rolno-spożywczych.

⁸ W przypadku tych krajów największe udziały dotyczyły olejów i tłuszczy, należy jednak zaznaczyć, że takie kształtowanie wartości wskaźnika wiązało się również ze względnie małą liczebnością sekcji 3, co może zniekształcać otrzymane wyniki w porównaniu do pozostałych sekcji.

⁹ Warto tu zauważyć, że w ocenie wpływu instrumentów pozataryfowych na handel międzynarodowy (co nie jest bezpośrednio przedmiotem powyższych badań) trzeba uwzględniać nie tylko ilości poszczególnych barier, ale również warunki panujące w danym kraju. Obecność lub brak infrastruktury, wyższy czy niższy poziom kwalifikacji może odpowiednio osłabiać lub wzmacniać negatywne oddziaływanie instrumentów pozataryfowych [Mellado i in. 2010, s. 9].

Podsumowanie

Dostępne dane statystyczne na temat stosowania NTMs w handlu rolno-spożywczym są niekompletne, co utrudnia prowadzenie zarówno analiz dynamiki oraz porównawczych w odniesieniu do poszczególnych barier, jak i krajów. Implikuje to konieczność ciągłego budowania odpowiednich kompletnych i rzetelnych baz danych, co umożliwi prowadzenie poszerzonych badań.

W stosunku do produktów rolno-spożywczych w większym stopniu stosowane są instrumenty pozataryfowe, o czym świadczą przedstawione wskaźniki. Biorąc pod uwagę tylko wymiar ilościowy NTMs w świetle wybranych wskaźników, sektor rolno-spożywczy w krajach rozwijających się podlega większej protekcji handlowej w porównaniu do innych sektorów ogółem.

Największe znaczenie w barierach pozataryfowych miały środki fitosanitarne i sanitarne oraz bariery techniczne. Instrumenty te są zarówno wyrazem prawa każdego kraju do zapewniania swoim obywatelom bezpieczeństwa czy koniecznej standaryzacji, ale również są wykorzystywane jako środki dyskryminujące w wymianie międzynarodowej. Ujednolicenie czy uproszczenie instrumentów pozataryfowych w wymiarze światowym w celu uwolnienia handlu rolno-spożywczego nie jest możliwe.

Literatura

- Beghin J., Disdier A., Marette S., Tongeren van F. 2012: *Welfare costs and benefits of non-tariff measures in trade: a conceptual framework and application*, World Trade Review, 11, doi: 10.1017/S1474745612000201, dostęp 10.04.2014, 356, 360–361.
- Bora B., Kuwahara A., Laird S. 2002: *Quantification of non-tariff measures*, UNCTAD, Policy Issues in International Trade and Commodities, Study Series no. 18, UNCTAD, ted Nations, New York, Geneva.
- Cadot O., Munadi E., Ing L. Y. 2013: *Streamlining NTMs in ASEAN: The Way Forward*, ERIA Discussion Paper Series, ERIA, DP, 24, 1-5.
- CEPII NTM-MAP, http://www.cepii.fr/cepii/en/bdd_modele/presentation.asp?id=28, dostęp 15.04.2015.
- Classification of non-tariff measures*. 2013: February 2012 version, UNCTAD, New York, Geneva, 1-3, 11-12.
- Gourdon J. 2014: *A Toll for Assessing the Economic Impact of Non-Tariff Measures*, CEPII Working Paper, no. 24, December, Paris, 4.
- Josling T., Roberts D. 2011: *Measuring the Impact of SPS Standards on Market Access*, International Food & Agricultural Trade Policy Council, paper for a seminar „Non Tariff Measures on Food and Agricultural Products: The Road Ahead”, IPC, OECD, 13th September, <http://www.agritrade.org/Publications/documents/MarketAccess.pdf>, dostęp 15.04.2014.
- Mellado A.G., Hélaine A., Rau M.L., Tothova M. 2010: *Non-tariff measures affecting agro-food trade between the EU and Africa. Summary of workshop*, European Commission, Joint Research Centre, Institute for Prospective Technological Studies, European Union, Luxembourg, 12, 15.
- Sapa A. 2014: *Handel rolno-żywnościowy regionalnych ugrupowań integracyjnych. Podobieństwa i różnice*, PWN, Warszawa, 231-241.

Summary

Under the conditions of steadily reducing tariffs on agri-food trade, the non-tariff measures (NTMs) can be used to protect national agricultural markets. Such measures are used by both developed countries and developing mainly in relation to agri-food international trade. The main objective of the research was to assess the quantitative use of non-tariff instruments in agri-food import of selected developing countries. The analysis confirmed that non-tariff measures are used in the agri-food imports by developing countries and that within broad group of NTMs the sanitary and phytosanitary measures and the technical barriers mainly applied.

Adres do korespondencji
dr Agnieszka Sapa
Uniwersytet Ekonomiczny w Poznaniu
Katedra Makroekonomii i Gospodarki Żywnościowej
Al. Niepodległości 10, 60-967 Poznań
e-mail: agnieszka.sapa@ue.poznan.pl